

Az egykori soproni vadászati és erdészeti tanterület története

Sopron polgármestere, dr. Thurner Mihály 1919. február 4-én kelt levelében így érvelt az FM felé, miszerint nincs akadálya annak, hogy a selmeci főiskola ideiglenesen Sopronban nyerjen elhelyezést. „Egy főiskola elhelyezésére alkalmasabb várost aligha lehet találni. Az erdészeti oktatás szempontjából ajánlatos már Sopron azért is, mert a városnak magának 10 000 kat. hold erdeje van [...] vadászattanilag pedig a Dunántúl többet nyújt, mint az ország bármely más vidéke...”¹

A bekövetkező bolsevik puccs következtében azonban a 133 napig fennálló vörös diktatúra volt az első, ami kérésre adott tanulmányi vadászterületet át használatra a Selmechnyárról menekült és Sopronban ideiglenesen helyezett főiskolának. Az átadás úgy történt meg, hogy a területet korábbi bérlőtől elvették.² A terület a soproni II. sz. 3364 kh. kiterjedésű vadászterület volt (Dudlesz erdő, attól Ny-ra fekvő Bécsi út és Bécsújhely út közti rész).³

A diktatúra bukásával, augusztus második felében a vadászterületet Sopron város Tanácsa határozatával visszaadta korábbi bérlőinek.⁴ A főiskola 1919. augusztus 29-én kérvénnyel fordult az FM felé, hogy „a közel jövőben árverés alá kerülő s a vadgazdasági tanulmányi céloknak megfelelő vadászterületet bérbevehessen”.⁵ Majd három évnek kellett eltelnie ahhoz, hogy a főiskola és a város vezetése között létrejöjjön a megállapodás. Ennek értelmében 1922. augusztus 7-én az FM 88735/I-A-3 sz. rendelet értelmében döntés született a főiskola részére biztosítandó vadászterület, tanulmányi erdő, gazdasági földek és arborétum ügyében.

A vadászterület tárgyában a város 11.607/1921, 90 kgy. 1922. sz. közgyűlési határozata értelmében Sopron 1922. február 1-jétől, 1932. január 31-ig, évi 22 000 korona bérért átadta a főiskolának a város tulajdonát képező erdőbirtok D, E, F, G, H, I üzemosztályokból (Warisch-brennbergi és ágfalvi részek) és a Brand-major körül fekvő gazdasági földekből álló vadászterületet, összesen kb. 6600 kh. terjedelemmel, továbbá az ágfalvi erdőrészt által körülrzárt – Ágfalva község határához tartozó réten álló – vadászkunyhó.

A tanulmányi erdő tárgyában a város felajánlotta a G, H, I üzemosztályait magában foglaló ágfalvi erdőgondnokságot a gazdasági terv szerint hozzá tartozó területekkel együtt, 3366 kh terjedelemben, azzal a megjegyzéssel, hogy Sopron városa a tulajdonjogát az erdő egészére és minden tartozékára fenntartotta. A kihatandó tanulmányi erdő kezelésével megbízott erdőgondnokság, az erdőgazdaság vezetése körül a gazdasági tervek keretén belül teljesen szabad kezét nyert. A főiskolai erdőgondnok hatásköre „az erdőből nyerhető mindennemű anyagnak kitermelésére és annak piackepés alakra való hozatalára ill. piacra, vagy raktárba való szállításra”, továbbá az erdőgazdaság ezzel összefüggésben levő valamennyi munkálataira kiterjedt. Az üzemterveken való változtatás, új üzemtervek kidolgozása szintén az erdőgondnokság feladata volt.⁶

Mayer Zoltán az Erdészeti Lapokban kitűnő összefoglaló tanulmányt írt a főiskola vadászterületéről. Ebből megtudhatjuk, hogy a három vadászterület addig sohasem volt egy kézben. Leírja a területek korábbi történetét és bérlőinek vadászszokásait. Egy ígéretes jövő alapjait tudták lefektetni, ott ahol 1919-20-ra még vad sem maradt.

Sikerült három vadőre engedélyt kérni a már meglévő városi erdőőri személyzet mellé. Roth professzor javaslatára a főiskola lődíjakat vezetett be a kártékony és hasznos vadakra. Majd sikeresen vették fel a küzdelmet a hurkolók és orvvadászok ellen.

Az etetők, sónyalók kihelyezése után következhetett a vadtelepítés és további vadgazdasági berendezések: magaslesek, cserkészutak létesítése (1928-ra 2 km-es úthálózat készült el.) A vadtelepítést saját erőből nem tudták fedezni. Esterházy László és Károlyi Imre grófok sietettek segítségükre nemes felajánlásaikkal (őzek és muflonok adományozása). Ferenc bajor királyi herceg, Esterházy Pál és Festetics Tasziló hercegeknek volt köszönhető a fácskatelepek létrejötte a Brand majornál. Saját területen évi öt-hat tanulmányi vadászatot tudtak rendezni (kizárólag apróvadra). A vadászterületek önzetlen barátja volt – a törvények betartásával a büntetések kiszabásával – Sopron rendőrkapitánya, Kovarczik.

A tanulmányi vadászterület tízéves jubileumára Roth Gyula professzor írt nagy hozzájárulással a vadászterületen történekről, de nem hallgatva el a negatívumokat sem.⁷ A tanulmány első részében Roth a vadászterületről írt a legapróbb részletekig. Majd rátért az egyes területekre. A Brennberg település körüli 2000 kh. vadászati terület értéktelen, tíz évig tartó kíméllettel sem lehetett megtelepíteni a vadállományt. A Kecsepatak–Fáberrét–Muck kilátó nyéki és harkai rész közé eső területen sem volt jobb a helyzet. Itt 1930–1932 között kezdett némileg szaporodni a vad, és az ágfalvi rétek is súlyos terhet jelentettek. A vadászati szakoktatást a terület csak részben elégíti ki. A soproni terület, mielőtt a főiskola vadászterülete lett volna, szinte teljesen ki volt fosztva a hurkolások következtében. Óriási munkát jelentett a hurkolók megfékezése.

A főiskola gondozása alatt a vadállomány örvendetes fejlődésnek indult. A terület egyik legérdekesebb madara a siketfajd akkor pár darab volt, a másik pedig a császármadár, ami nem tudott kellően felszaporodni. A muflonokat 1927-től telepítették ide, 1932-re számuk 10 darab volt. Roth kihangsúlyozta: a muflon tetszetős állat és nem okoz kárt sem erdőn, sem mezőn. A szarvaspopuláció felszaporodott, és egyre nagyobb kárt tett az erdő egyes részeiben. Roth mint az erdőművelés tanára kihangsúlyozta „a vadállomány nagyságát arányba tudjam hozni az

¹ MNL GYMSM SL IV 31/1919 (SL) Thurner levele az FM-be 1919. február 4.

² SOE KL 150 iktatott iratok 76/1919 Tanulmányi vadászterületet enged át Sopron direktórium (1919. május 13.) 96/1919. A főiskola vadászterületének használati módja 96/1919. (Fennmaradt Tiringner János erdőmérnök-hallgató vadászat terület felügyelő július 14-ei jelentése) Tanulmányi vadászterület elvesztése a régi bérlők érvényessége miatt 121/1919.

³ Kikötés volt, hogy a lelőtt apró- és nagyvadat teljes mennyiségben Sopron éllemezésére kell fordítani. Erről értesítést kapott Maróthy Géza vadászati biztos és Réz Géza rektor (76/1919).

⁴ SOE KL 150 121/1919 A 15979-1919 sz. határozat augusztus 22-én kelt és az 1918. november 1-je előtti bérlők kapták vissza a területet.

⁵ Uo. A rendes félév kezdetéig (októberig) az FM-től tisztelettel kérték az ügy rendezését, az az indoklással, a vadászattan az előadás és gyakorlat tárgyát képezi.

⁶ SL IV 31/1919 Jegyzőkönyvi kivonat 1922. augusztus 11 és 15 pontos tanácsi véghatározat 1923. április 30. A m. kir. bánya és erdészeti főiskola tanulmányi erdő átengedését kéri...

⁷ Roth Gyula: Beszámoló a főiskola tanulmányi vadászterületének tíz évéről. EL, 1932 1047–1058. o.

erdőgazdaság érdekeivel.” A legnehezebben az őz szaporodott el. A legelső években 9 darabot bocsátottak a területre. A szaporodás lassúságának oka a kóbor kutyák voltak. Széttépték a kis gidákat. A fácán szaporodása is lassabb volt, mint amire számítottak. Kezdetben 60 db fácánt bocsátottak ki, a lelövés csak a 7. évben lett számottevő. 1932-ben már tervbe volt véve a dámvadak telepítése a muflonok mellé. Roth többek között kihangsúlyozta, hogy „*oly számokat a lelövésnél és oly jóvedelmet, amilyen a városi területek nagy részénél elérhető, a főiskolai területen elérni soha nem lehet*”. A vadgazdaság szempontjából aránylag kis területe volt a főiskolának, ahol a legnagyobb kímélettel, utánjárással lehetett fenntartani a vadállományt.

Néhány példa a vadászati és erdészeti tanterületen a gyakorlati oktatásra. Az 1934-35-ös évkönyvben olvassuk: Roth Gyula ny. r. tanár tanszéke az I. (téli) félévben minden szombaton vadászatot rendezett az egyetem tanulmányi vadászterületén, hogy a hallgatók a gyakorlatban is lássák és megtanulják a vadászat módjait; a II. (nyári) félévben minden második szombaton erdőműveléstani gyakorlatot tartott az egyetem tanulmányi és Sopron város erdőgazdaságaiban. *Modrovich Ferenc* ny. r. tanár III. éves erdőmérnökkel egyhetes összefüggő nyomjelzési gyakorlatot folytatott a soproni tanulmányi erdőben.

Az 1938-39-es évkönyvben tallózzunk: *Dr. vitéz Bokor Rezső* egyetemi m. és h. tanár adjunktus és *Szűcs Ferenc* egyetemi díjas gyakorlónk vezetésével a IV. éves erdőmérnök-hallgatók tanulmányozták a Műegyetemi Tanulmányi Erdőgazdaság erdőgazdaságaiban folyó összes erdőhasználati munkálatokat. A hallgatók a vágástervezéstől a kitermelésig végeztek tölgy, bükk és egyéb lombosfa és lucfenyő kitermelési és felkészítési munkákat csoportosan a tanulmányi erdőben.

Sébor János prodékán 1945. május 16-án bejelentette, hogy a Sopron Városi és Vármegyei Földbirtokrendezési Tanácshoz kérelmet intézett „*Sopron város erdeje egy részének tanulmányi célra való kibasítása ügyében*”⁸ Ez úgy történt, hogy a kb. 10 000 kh. városi erdőt tanulmányi erdőként a helyi állami erdőfelügyelőség a Kar kezelésére adta. Kivétel ez alól a korábban városi fűrész- és fatelep volt, mely a Szombathelyi Erdőigazgatóság kezelésében maradt 1950-ig. Majd még ebben az évben a „soproni Egyetem Tanulmányi Állami Erdőgazdaság” fűrészüzeme meg-

szűnt.⁹ A rendelkezések értelmében a tanulmányi erdőgazdálkodást az erdőmérnöki osztály mindenkor elnöke irányította, közvetlen vezetője 1946-ban *Tamási József* volt.¹⁰

A város erdejét 1945-ben államosították és Sopron egész erdőgazdaságát *Tanulmányi Erdőgazdálkodás*gá alakították át. 1950-ig élt ez a rendszer. A Tanulmányi Erdőgazdálkodás tanulmányi jellegét megszüntették. Azt felváltotta a Tanulmányi Állami Erdőgazdaság.¹¹ A Tanulmányi Állami Erdőgazdaságtól erdőterületet kértek üzemben belül erdőmérnök-hallgatók gyakorlati oktatására, de ezt nem tartották teljesíthetőnek.¹²

A Soproni Állami Erdőgazdaságot 1950-ben hozták létre úgy, hogy a volt városi és városkörnyéki erdőkhöz hozzácsatolták a nagyeceni és sopronkövesdi erdőket. 1951-ben az erdőgazdaságot ismét a tanulmányi szolgálatába állították.

1953-ban az újabb átszervezések során az erdőgazdasághoz csatolták a Rőjtökmuzsaj és Iván környéki erdőket. A főiskola a jó kapcsolatok kiépítésére törekedett az új szervezettel. De a kapcsolatfelvétel kölcsönös volt, mivel az Erdőgazdaság az erdőgazdaságok főigazgatójának utasítása értelmében az új működési szabályzatában *kihangsúlyozta annak oktatási és egyben gazdasági jellegét.*

1964-es jegyzőkönyvben olvassuk: Reméljük, hogy előbb-utóbb lesz az egyetemnek egy komoly, a gyakorlati munkát mindenben szolgáló kísérleti területe.¹³

Még ebben az évben sor került a Tanulmányi Erdőgazdasági Bizottság újjászervezésére. Tanulmányi bemutatóhelyek erdőrészenkénti kialakítására került sor, kísérleti parcellák beindítását indította el az egyetem. Ezek a parcellák a Tanulmányi Állami Erdőgazdaságra bízott erdőket kutatási-kísérleti szempontból tárták fel.¹⁴

1975-ben az Erdőgazdaság 25 éves jubileumára került sor. Tanulmányában Bognár Antal akkori igazgató így összegzett: „*A Tanulmányi Erdőgazdaság feladata az oktatási és kutatási munka maximális kielégítése volt. Erdőgazdaságunknak jelenlegi feladata az Erdőmérnöki és Faipari Egyetem tanszékei és oktatói [...] az erdőterületeken gyakorlati oktatásokat, kutatásokat, kísérleteket folytassanak.*” Ezek a kísérletek egyrészt az intézmények és az erdőgazdaság számára szükségesek, másrészt országos kérdésekre vonatkoznak.¹⁵

Obermayer György akkori erdőgazdasági igazgatótól idézzük: „*A Tanulmányi Erdőgazdaság az oktatás szerves része a gyakorlat fő bázisa. Területünkön a sopronkörnyéki erdészetben, a műszaki erdészetben, a fajfeldolgozó üzemben rendelkezik az egyetem oktatási helyiségekkel és berendezésekkel, s jelenleg a hegyvidéki és rőjtökmuzsaji erdészetben történik ilyen irányú fejlesztés. Egyetemistáink [...] a tanév folyamán tantárgyi gyakorlataik jelentős részét töltik területünkön.*”

A 21 100 kh. üzemi vadászterületen magas szintű vadgazdálkodás folyt. Évente 650–700 nagyvad került terítékre. A vadgazdaság az oktatás segítése mellett ekkor vált jelentős deviza-árbevétel forrásává. Obermayer írását ezzel zárta: „*Az Egyetem és az Erdőgazdaság vezetése a gyakorlati oktatási tanácsban – az »Együttműködési Szabályzat« szerint – tárgyalja meg és dönt a gyakorlati oktatást érintő kérdésekben.*” A gyakorlati oktatási tanács közreműködött az erdőgazdaság termelési, fejlesztési terveinek elkészítésében.¹⁶

1962-től létrejövő soproni Erdészeti és Faipari Egyetemnek, de a jogutód intézményeknek sem volt önálló tanterülete vagy bérelt vadászterülete. Ez leginkább az akkori vasfüggőnyel magyarázható. Azonban az országhatárok átjárhatósága sem oldotta meg a kérdést.

Dr. ifj. Sarkady Sándor PhD
tudományos kutató, SOE

⁸ SOE KL JKV 1945. május 16. Iktatott iratok 279/1945 A soproni erdőt 1946. február 26-án kapta meg a Kar.

⁹ SOE KL 349/1950.

¹⁰ SOE KK M. kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Évkönyv, 208. o.

¹¹ SOE KL iktatott iratok 142/1950. A főiskola két kiváló professzora Lámfalussy Sándor és Lessenyi Ferenc megfogalmazásában 1950 augusztusában tíz pontból álló határozatot hoztak. Ennek néhány pontjából idézzük: „1. A Tanulmányi Erdőgazdaság rendeltetése: A tanulmányi Erdőgazdaság az erdőmérnöki gyakorlati szakoktatás szolgálatában áll, még anyagi áldozatok árán is. 4. [...] Az Erdőmérnöki Kar kéri, hogy az erdőgazdaság jelenlegi vezetői mellé a beosztott szakelőadókon kívül a négy üzemeigény élére hosszabb gyakorlattal bíró kiváló szakminősítésű erdőmérnökök kerüljenek. [...] 6. A Tanulmányi Erdőgazdaság keretében az Egyetem az ERTI-vel együtt működik, úgyhogy a vezetés az Egyetem ügykörében maradjon. 7. A Tanulmányi Erdőgazdaság személyi ügyeiben az egyetemnek javaslattevési joga van, és a kinevezésre jogosult hatóság mindennemű személyi változással kapcsolatban az Egyetemre vonatkozó javaslatát kikéri. [...] 9. A Könyvtári minisztérium által átengedett Fűrészüzem szervesen építessék be a Tanulmányi Erdőgazdaságba és ott a Tanulmányi Erdőgazdaság faterületével együtt, mint külön üzemeigény nyerjen beosztást.”

¹² SOE KL 159/1950.

¹³ SOE KL TJK 1964. április 10. 2. o.

¹⁴ SOE KL TJK 1964. szeptember 15. 13. o.

¹⁵ Bognár Antal: A Tanulmányi Állami Erdőgazdaság munkája és szerepe Sopron környezetvédelmében. *Hidrologiai tájékoztató*, 1975. 41, 43. o.

¹⁶ *Az Erdő*, 1983. 118. évf. 7. füzet 322–324. o.